

NAREDIMO SKUPAJ

Vzpostavitev knjižnice Polje na novi lokaciji

Idejna zasnova

KAZALO

Uvod

Poslanstvo MKL

Vizija MKL

Vzpostavitev Knjižnice Polje na novi lokaciji

Zgodovina knjižnice Polje

Okolje, v katerem knjižnica deluje

Podatki o delovanju knjižnice

Naredimo skupaj – koncept nove Knjižnice Polje

Knjižnica za družine

Aktivna udeležba v vseživljenjskem učenju in preživljanje prostega časa v knjižnici vseživljenjskem učenju

Aktivna udeležba v vseživljenjskem učenju

Preživljanje prostega časa v knjižnici

Prostor in oprema

Javni del

- Pripombe k že predlagani zasnovi nove knjižnice
- Postavitev gradiva
- Kotiček za starše
- Izposoja in vračanje gradiva
- Knjigomata in RFID sistem
- Čitalniška raba gradiva
- Čitalnica
- Mediateki
- Zaščita gradiva
- Posredovanje informacij
- Knjižnična dejavnost
- Oddelek za otroke
- Pravljična soba in igralnica
- Kotiček za mladostnike
- E-točka
- Kreativnica
- Večnamenski prostor, galerija
- Predstavitev novosti in razstave gradiva
- Antikvarna prodaja gradiva
- Sanitarije
- Atrij

Interni del s skladiščem

Notranja oprema

Odprtost

Zaposleni

Zaključek

Priloga 1: Raziskava zunanjega okolja in segmentiranje uporabnikov Knjižnice Polje

Priloga 2: Oddelek za mladostnike

Priloga 3: Uvedba RFID

Priloga 4: Prostor in oprema

Priloga 5: Pregled postavitev gradiva v Knjižnici Polje

Priloga 6: Informacijski sistem

UVOD

Mestna knjižnica Ljubljana (MKL) si prizadeva zagotoviti enotne knjižnične storitve vsem prebivalcem Ljubljane in njene okolice, kar smo zapisali v dva osnovna dokumenta knjižnice. To velja za vse postopke naših storitev, poleg tega pa želimo vsako knjižnico MKL čim bolj prilagoditi morebitnim posebnostim njenega lokalnega okolja.

Vsak javni prostor ima svojo identiteto in vizijo in to velja tudi za sodobno splošno knjižnico. Knjižnica združuje ljudi, ki jo poleg doma in šole ali službe, prepoznajo kot »tretji« prostor.

POSŁANSTVO MKL

Mestna knjižnica Ljubljana je knjižnica glavnega mesta, ki skrbi za izvajanje knjižnične dejavnosti za prebivalce Mestne občine Ljubljana in njene obiskovalce. Knjižnica tako predstavlja kulturno, informacijsko, izobraževalno, socialno in komunikacijsko stičišče posameznikov, skupin, lokalne skupnosti, kulturnih ustanov in organizacij. Izvaja naloge osrednje območne knjižnice za osrednjeslovensko regijo ter skrbi za ohranjanje in razvoj knjižnične mreže.

Zbira, obdeluje, predstavlja in hrani domoznansko gradivo o lokalni skupnosti in obvešča javnost o dogodkih v lokalni skupnosti.

Javnost seznanja tudi z delovanjem knjižnice in s tem povečuje svojo vidnost in prepoznavnost v okolju.

Svojim obiskovalcem omogoča demokratičen dostop do vseh vsebin svojih zbirk (poučnih, umetniških, razvedrilnih in drugih), tako da jim posreduje gradivo in informacije, shranjene na tradicionalnih in digitalnih nosilcih.

Svoje poslanstvo uresničuje z razvijanjem bralne kulture in različnih oblik pismenosti, zlasti z usposabljanjem obiskovalcev za uporabo knjižnice in njenih virov informacij.

Spodbuja vključevanje obiskovalcev v procese vseživljenjskega učenja in v oblike aktivnega državljanstva.

Z oblikovanjem posebnih storitev skrbi za vključenost ranljivih skupin prebivalstva.

Z dejavnostmi za kakovostno preživljanje prostega časa predstavlja fizična in virtualna knjižnica prostor sproščenega druženja, odprt, povezovalen in ustvarjalen tretji prostor.

S spodbudnim delovnim okoljem in permanentnim izobraževanjem zaposlenih zagotavlja, da ti s svojim znanjem omogočajo uresničevanje zastavljenih nalog.

VIZIJA MKL

"Razumeti spremembe in pripraviti poti do storitev prihodnosti", je vizija Mestne knjižnice Ljubljana, ki bo z ambicijo svojih knjižnic postala najbolj inovativna slovenska splošna knjižnica. Usmerjena v razvoj bo še naprej izvirno povezovala svoje kulturne, informacijske in izobraževalne dejavnosti z interesi svojih uporabnikov

VZPOSTAVITEV KNJIŽNICE POLJE NA NOVI LOKACIJI

Mrežo knjižnic MKL načrtujemo in razvijamo tako, da vsaka knjižnica zadovoljuje splošne informacijske potrebe (potrebe po knjižnične gradivu) svoje lokalne skupnosti, hkrati pa je s posebnimi zbirkami gradiva ali storitvami namenjena ožjim ciljnim skupinam uporabnikov.

Pri pripravi idejne zasnove Knjižnice Polje (KP) na novi lokaciji smo se opredelili za oblikovanje takšnega prostora knjižnice ter izvajanje dejavnosti in storitev, ki zadovoljujejo vsakdanje potrebe prebivalcev lokalne skupnosti. Ker predstavljajo največji delež aktivnih članov odrasli zaposleni, bomo pri oblikovanju zbirke in storitev posebno pozornost namenili aktivnemu preživljanju prostega časa in druženju ob ustvarjanju.

ZGODOVINA KNJIŽNICE POLJE

Knjižnica Polje je postavila temelje knjižničarske dejavnosti na vzhodnem delu Ljubljane. Začetki knjižničarske tradicije segajo v čas po 2. svetovni vojni, ko je kot rezultat ustanavljanja delavsko-prosvetnih društev nastala zveza Svoboda, ki je imela tudi knjižnični odsek. Kmalu je prišlo do razcveta javnih ljudskih knjižnic v Polju, Zalogu, Zadvoru, Dolskem, Lipoglavu in Prežganju; sindikalni knjižnici pa sta bili v Papirnici Vevče in v Psihiatrični bolnici na Studencu. To so bile manjše knjižnice s po nekaj sto enotami gradiva, vendar je bil njihov pomen za tiste čase izjemen. Vodili so jih v glavnem prostovoljci iz vrst prosvetnih delavcev.

Ljudska knjižnica Polje je bila ustanovljena leta 1946 in je bila največja med njimi, saj je imela ob začetku delovanja 1461 knjižničnih enot. Nekaj časa je delovala pod okriljem Mestne knjižnice v Ljubljani. Občinska ustanova tedanje občine Polje je postala leta 1957, po priključitvi občine Polje k občini Moste leta 1968 pa se je združila z Ljudsko knjižnico Moste v Knjižnico Jožeta Mazovca, v njeno območno enoto spada tudi sedaj. Ker je bilo torej do tega leta Polje kot staro primestno naselje tudi središče občine, so njeni prebivalci redkeje zahajali v mesto; tako so tudi kulturnim potrebam zadostili doma – tako po kulturnih prireditvah kot po gradivu.

Posebnost knjižnice v Polju je bila ta, da je že leta 1956 uvedla prosti pristop; zaradi tega dejstva in seveda zaradi novega gradiva je bilo prostora v naslednjih letih čedalje manj. Zato se je leta 1974 knjižnica iz nekdanjega združenega doma ob Zaloški cesti (50 m²) preselila v klet osnovne šole v Polju, na 140m², kjer deluje še sedaj. Takrat je ločila pionirski oddenek od oddelka za odrasle in pridobila pravično sobo in čitalnico.

Knjižnica Polje je bila ena prvih splošnoizobraževalnih knjižnic, ki je uvedla posebne oblike dela z bralci, predvsem z mladimi bralci. Tudi danes so dejavnosti za najmlajše in osnovnošolce, zlasti knjižnična in knjižna vzgoja, v Knjižnici Polje dobro razvite.

Knjižnica je bila že v začetku 70. let prejšnjega stoletja v Sloveniji ena od bolj razvitih knjižnic, saj je imela večji fond kot knjižnice v Postojni, Domžalah, Tolminu ter večjo izposajo kot knjižnice v Murski Soboti, Škofji Loki, Brežicah. Tako je bila z v letu 1971 sprejeto koncepcijo razvoja slovenskih SIK uvrščena v III. skupino knjižnic glede na doseženo razvojno stopnjo. Ob koncu obdobja 1981-1985 so bile v ciljih knjižnice izražene že jasne potrebe po širitvi knjižnice, večnamenskem prostoru, skladišču in večjem številu čitalniških sedežev.

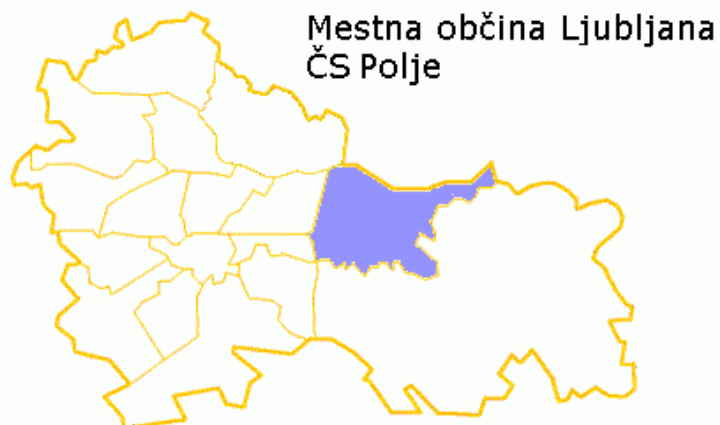
Do danes se je Knjižnica Polje razširila na 298 m², zadnji dve želji po skladišču in čitalniških sedežih sta sicer izpolnjeni, še vedno pa knjižnica nima prostorov za prireditve in razstave, sanitarije pa ima nadstropje višje, v prostorih nekdanje šole. Zaradi kletnega vhoda je težko dostopna za invalide. Po 37 letih se kljub dobremu poslovanju srečuje s težavami vzdrževanja prostora, ogrevanja in varnosti zaradi propadanja stavbe, v kateri posluje. Sedanji obseg zaloge knjižničnega gradiva ob redni skrbi za aktualnost zbirke zajema 52.249 enot, zato postaja knjižnični prostor premajhen tudi z vidika pregledne in ustrezne postavitve gradiva.

Leta 1990 je na območju iste četrtne skupnosti nastala še ena knjižnica, Knjižnica Zalog, z manjšim obsegom gradiva in poldnevno odprtostjo, ki prav tako posluje še danes (obseg zaloge knjižničnega gradiva je 24.072 enot). Knjižnična dejavnost na območju ČS Polje je torej še vedno dobro razvita. Kljub Knjižnici Zalog pa ostaja Knjižnica Polje osrednja knjižnica na tem območju, saj je od svoje območne enote in še bolj od centra mesta oddaljena ravno toliko, da predstavlja svojim lokalnim uporabnikom prvo točko za zadostitev potreb po branju, izobraževanju in informiranju.

Knjižnica Polje je sedaj del knjižnične mreže Mestne knjižnice Ljubljana. Tudi zato želi svojim uporabnikom še naprej zagotavljati možnosti v skladu njeno že omenjeno vizijo in poslanstvom, za kar nujno potrebuje primernejši in sodobnejši prostor.

OKOLJE, V KATEREM KNJIŽNICA DELUJE

Četrtna skupnost Polje (Priloga 1) leži na vzhodnem delu Ljubljane in zajema večja naselja Polje, Novo Polje, Zalog, Zadobrova, Podgrad, Kašelj ter del Vevč. Meri 22,1 km² in ima 19.648 prebivalcev (01. 01. 2015). Po površini je tretja, po številu prebivalcev pa peta največja četrtna skupnost v Mestni občini Ljubljana.

Nekaj poudarkov iz analize demografskega (Priloga 1), družbeno-kulturnega, socialnega in naravnega okolja (Priloga 2). Pregled prebivalstva po spolu kaže v ČS Polje razmeroma uravnoteženo sliko, in sicer 50,4 % je moških in 49,6 % žensk (MOL 48 % moški in 52 % ženske); po starostnih skupinah kaže podobno starostno strukturo kot je povprečje MOL. Starostna skupina 15-19 let predstavlja 4,8% delež prebivalstva ČS Polje (SURS 01.01.2015); med vsemi prebivalci MOL ima ista starostna skupina 4,6% delež, kar pomeni, da delež v ČS Polje ni pomenljivo višji. Pri moških je razlika manjša (0,14 odstotne točke) kot pri ženskah (0,33 odstotne točke).

V ČS Polje deluje precej organizacij: 2 vzgojno-varstveni organizaciji s skupno 10 enotami vrtcev, 4 osnovne šole in glasbena šola. Aktivna so kar 3 kulturna društva, 7 športnih društev, med njimi tudi planinsko, 3 turistična društva, 5 gasilskih društev ter čebelarско društvo, kar kaže na dejavno življenje krajanov tudi v prostem času.

V ČS delujeta društvo upokojencev in četrtni mladinski center.

Stavbna in zgodovinska dediščina zajema predvsem obeležja NOB, ki jih je 10, 3 cerkvene stavbe ter 5 arheoloških najdišč. Naravno okolje ČS Polje je bogato z 9 naravnimi rezervati in ima 2 krajinska parka. Tudi stalna zbirka mineralov in fosilov v Knjižnici Zalog avtorjev domačinov predstavlja del naravnega okolja, v katerem delujeta obe knjižnici. Območje ČS Polje zaznamuje velika površina, ki je namenjena železniškemu prometu; tu je ljubljansko železniško vozlišče.

V prostorskem načrtu za ČS Polje, neposredni bližini obstoječega četrtnega središča, kjer že deluje Knjižnica Polje, se nahaja načrtovano območje (Slape), ki pomeni krepitev središča; tu je potrebna preveritev potreb po družbeni infrastrukturi, OPPN pa tukaj že predvideva poleg vrtca, oskrbovanih stanovanj in doma za starejše osebe tudi knjižnico. V četrtnem središču se nahajata tudi osnovna in glasbena šola. Načrtovana je krepitev organizacij predšolske vzgoje in osnovnošolskega izobraževanja. Od parkirišča (P+R) v središču ČS naj bi potekal javni promet; v bližini naj bi bila možna gradnja stanovanjskih in nestanovanjskih objektov. Občinski prostorski načrt je delno že realiziran s soseskami Polje I, Polje II in Polje III. Lokacija nove Knjižnice Polje je predvidena v načrtovani soseski Polje IV.

Na območju ČS Polje, kjer delujeta Knjižnica Polje in Knjižnica Zalog, živi večina prebivalstva v radiju 1,5 km od knjižnice, manjši del prebivalstva pa je v radiju med 1,5 – 4 km od knjižnice.

PODATKI O DELOVANJU KNJIŽNICE

Preglednica 2: Izposoja in obisk 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
IZPOSOJA	152.322	154.650	161.904	149.188
povprečje/teden	2929	2974	3114	2869
OBISK	47.280	48.853	50.177	48.303
povprečje/teden	909	939	965	929

Pregled gibanja izposoje (preglednica 2) kaže večje odstopanje med letoma 2013 in 2014. Delež kategorije zaposlenih (41,2 %) je na podobni ravni vsa štiri leta, vendar njihovo število postopno raste; podoben trend rasti opazimo tudi pri kategorijah študentov (8 %), upokojencev (15,1 %) in nezaposlenih (6,6 %). Delež obiska srednješolcev (7,4 %) je vsako leto nekoliko manjši, podobno velja tudi za osnovnošolce, čeprav je njihov skupni delež relativno visok (18 %).

Preglednica 3: Knjižnična zbirka – zaloga in prirast izvodov gradiva (2014)

	KNJIŽNO GRADIVO	NEKNJIŽNO GRADIVO	SERIJSKE PUBLIKACIJE	SKUPAJ
ZALOGA	49.004	3.217	1.073	53.294
PRIRAST	1.942	273	99	2.314

Oddelek za nabavo in obdelavo Mestne knjižnice Ljubljana gradi knjižnično zbirko na podlagi standardov in tradicije preteklih let: razmerje med stroko in leposlovjem je blizu 60:40; razmerje med gradivom za odrasle in gradivom za mladino pa 70:30. Hkrati se ob nabavi upoštevajo želje, povpraševanje in navade uporabnikov, ki jih želimo z dejavnostjo v novih prostorih pri načrtovanju nabavne politike za zbirk knjižnice Polje še načrtneje spremljati.

Preglednica 4: Aktivni člani 2011 -2014

	2011	2012	2013	2014
001 - predšolski otroci	188	180	176	120
002 – osnovnošolci	1.111	1.080	1.058	1.064
003 – srednješolci	434	462	516	513
004 - študenti (redni	556	526	512	525
005 - študenti (izr., ob delu)	11	11	9	6
006 – zaposleni	1.484	1.532	1.548	1.572
007 - svobodni poklici	8	9	8	8
008 - samostojni obrtniki/podjetniki	3	4	2	3
009 – kmetje	0	0	0	1
010 – gospodinje	2	1	3	4
011 – upokojenci	397	413	451	480
012 – nezaposleni	224	243	302	320
013 - tuji državljani	3	2	1	2
017 - častni člani	2	4	4	6
020 - podiplomski štud.	0	0	0	1
124 – organizac. enote	0	1	1	1
125 - pravne os., zun. ust.	13	10	18	13
126 – enote – medod. Izp.	7	7	8	7

Skupaj	4.443	4.485	4.617	4.646
---------------	--------------	--------------	--------------	--------------

Razmerje mladina-odrasli, ki je bilo glede na kategorije aktivnih članov v letu 2009 30,5 % proti 69,5 %, je bilo leta 2014 25,5 % proti 74,5 %. Med kategorijami imajo največji delež zaposleni (33,8 %), sledijo jim osnovnošolci (22,9%), študenti (11,3 %), srednješolci (11%), upokojenci (10,3%), nezaposleni (6,9 %) in predšolski otroci (2,6%). Med vsemi člani je 28,2% zaposlenih iz MOL, 0,9 % iz občin, kjer deluje MKL in 4,7% iz drugih občin. Med primestnimi občinami ni izrazitega odstopanja deležev aktivnih članov, 85 % jih prihaja iz MOL, iz ostalih slovenskih občin pa jih je 12,5 %. Upokojencev je iz MOL 9,5 %; tudi med nezaposlenimi je večji delež aktivnih članov iz MOL, in sicer 5,5 %, medtem ko jih je iz drugih občin 1,4 %.

Podatki kažejo na homogeno okolje delovanja knjižnice, v katerem prevladujejo prebivalci MOL v vseh kategorijah članov.

Preglednica 5: Novi člani 2011 - 2014

	2011	2012	2013	2014
001 - predšolski otroci	49	39	42	19
002 – osnovnošolci	84	77	107	95
003 – srednješolci	9	21	36	29
004 - študenti (redni)	23	24	33	27
005 - študenti (izredni, ob delu)	0	1	0	1
006 – zaposleni	81	104	112	127
011 – upokojenci	29	43	57	44
012 – nezaposleni	16	29	53	30
Skupaj	291	339	440	372

Med novimi člani je bilo leta 2014 razmerje med mladino in odraslimi 30,6 % : 69,4 %; razlika med skupinama se veča v korist odraslih že od leta 2009, ko je bilo razmerje 36% : 64%. Trend večjega diferenciranja zaznamo med novimi člani že od leta 2006, vendar razlika ni bila tako očitna kot sedaj. Med novimi člani je največ zaposlenih, in sicer 34,1 % (2010: 40,2 %), nato osnovnošolcev 25,5 % (2010: 19,5 %) in upokojencev 11,8 % (2010: 11,3 %); povečal se je delež novo vpisanih nezaposlenih, ki predstavlja 8 % vseh novo vpisanih (2010: 4,2 %). Deleža srednješolcev in študentov sta bila v letu 7,8 % in 7,3 %. Leta 2014 se je v knjižnico vpisalo 15,5 % manj članov kot leta 2013, vendar je bilo njihovo število višje (372) od povprečja zadnjih štirih let (360).

NAREDIMO SKUPAJ – KONCEPT NOVE KNJIŽNICE POLJE

Vzpostavitev Knjižnice Polje na novi lokaciji je priložnost za takšno oblikovanje prostora, ki bo zagotavljal uporabnikom lažji dostop do storitev in večjo pestrost samih storitev.

Zasnova Knjižnice Polje temelji na izhodišču, da je splošna knjižnica zaupanja vreden in varen javni prostor, pomemben za razvoj lokalnega okolja. Fizični prostor knjižnice vedno bolj postaja ena od storitev knjižnice, tako otroci kot odrasli prihajajo v knjižnico po nova doživetja, eksperimentirajo in se igrata z različnimi mediji, tehnologijami in kulturami.

MKL sledi pri oblikovanju prostora in razvoju storitev glavnim strateškim smernicam iz Strategije razvoja kulture v MOL 2016-2019 (osnutek) in Strategije MOL za mlade 2016-2025.

Pri oblikovanju idejnega načrta za Knjižnico Polje izhajamo iz naslednjih dejstev:

- Bogata knjižnična tradicija na področju ČS Polje.
- Skupine 10 – 14, 15 – 19 in 20 – 24 let predstavljajo največje deleže med aktivnimi člani (15 %, 13,3 % in 8,5 %). Deleža aktivnih članov skupin 10 – 14 in 15 – 19 let sta kar za 10,8 oziroma za 8,5 odstotnih točk večja kot med

prebivalstvom v ČS Polje. Število vpisanih otrok kaže na potrebo po oblikovanju knjižničnega prostora in dejavnosti za družine; število vpisanih med 15 in 19 letom kaže na potrebo po oblikovanju posebnega Oddelka za mladostnike in izvajanju posebnih projektov in storitev za to ciljno skupino uporabnikov.

- Knjižnica Polje ima dolgoletno tradicijo prireditev: razstave, literarni dogodki, ure pravljic, itd. (v letu 2014 12 za odrasle in 84 za otroke) ter izobraževalnih aktivnosti (v letu 2014 15 za odrasle in 47 za otroke). Na tej podlagi načrtujemo za Knjižnico Polje okrepljeno funkcijo knjižnice kot prostora za neformalno in priložnostno učenje (kreativnica).
- Pri izgradnji uspešne lokalne skupnosti je pomembna vzpostavitev Knjižnice Polje kot medgeneracijskega stičišča, še posebej, ker starostne skupine po 50. letu predstavljajo tako med aktivnimi člani kot med obiskovalci Knjižnice Polje manjše deleže kot med prebivalstvom ČS Polje.
- S sodobnim sistemom varovanja gradiva in upravljanja z gradivom bomo omogočili uporabnikom večjo samostojnost pri izposoji gradiva in možnost vračanja gradiva tudi v času, ko knjižnica ne bo poslovala (RFID).
- Nova knjižnica bo z novo lokacijo v središču naselja hitro dostopna prebivalcem lokalne skupnosti, sama umestitev knjižnice v pritličje pa bo omogočala bolj enostaven dostop tudi mamicam z vozički in invalidom.

Knjižnica za družine

Poudarek pri vsebinski in prostorski zasnovi Knjižnice Polje je na oblikovanju storitev za družine – razširjene družine, ki združujejo več generacij. Zasnova storitev knjižnice za družine sloni na opogumljanju celih družin k obiskovanju knjižnice, spodbujanju branja, vključevanju v procese vseživljenjskega učenja, aktivnemu preživljanju prostega časa in obiskovanju prireditev.

Kaj knjižnica ponuja družinam:

- Kakovosten in primeren izbor gradiva, tematske sezname knjig za otroke in mladostnike kot pomoč pri izbiri, široko paleto bibliopedagoških oblik dela z mladimi.
- Pestro ponudbo knjižničnih storitev, ki so brezplačne (otroci in mladostniki do 18. leta tudi ne plačujejo članarine).
- Spodbujanje družinske pismenosti v knjižnici: družinsko pismenost sestavljajo različne oblike funkcionalne pismenosti: bralna, medijska, avdio in vizualna, gibalna in še kakšna. Knjižnica s svojim gradivom, prireditvami in posebnimi storitvami spodbuja različne oblike pismenosti, ki nudijo informacije, znanje, kulturo, zabavo in sprostitve.

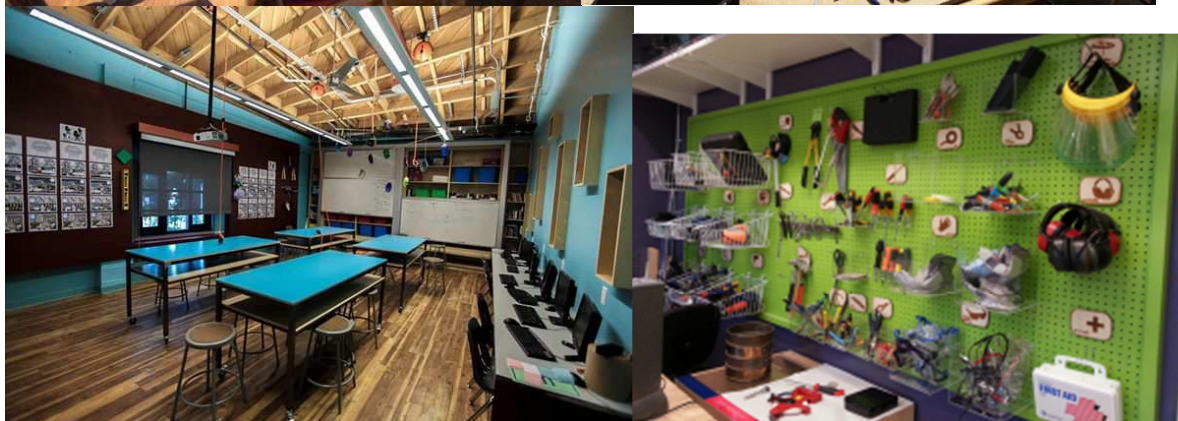

Aktivna udeležba v vseživljenjskem učenju in preživljanje prostega časa v knjižnici

Aktivna udeležba v vseživljenjskem učenju

Pri vzpostavljanju novih prostorov za izobraževanje uporabnikov bo MKL začela uveljavljati tudi koncept kreativnic (makerspaces). Kreativnica v Knjižnici Polje bo prva med njimi, zato naj bi bila vzorčna tudi za nadaljnje prenove knjižnic oz. nove knjižnice MKL. Kreativnice so obogateno izobraževalno okolje, kjer se srečujejo ljudje, da bi delili različna orodja, pripomočke in informacije ter pridobili dodatna znanja. Kreativnice uporabljajo vse generacije prebivalcev v skupnosti. Aktivnosti v kreativnicah lahko obsegajo na eni strani visoko tehnologijo (3d, robotika, računalniško programiranje ...) in na drugi strani povsem tradicionalna ročna dela – potrebno se bo odločiti, katere aktivnosti naj bodo na voljo v začetku, kasneje pa se lahko še dopolnjujejo in prostor naj to tudi omogoča. MKL redno izvaja številne ustvarjalne delavnice, s kreativnicami pa to dejavnost nadgrajujemo: aktivnosti so načrtovane skupaj s skupnostjo, »naredimo skupaj« je pomembnejše kot »raredi si sam«, spremenjena je vloga zaposlenih v knjižnici (zaposleni so del skupine in predvsem usmerjajo njeno delo v kreativnici).

Pregled prebivalstva po spolu v ČS Polje kaže, da je 50,4 % moških in 49,6 % žensk (MOL 48 % moški in 52 % ženske). Prav s kreativnico želimo spodbuditi obisk moških v knjižnici, saj se ti glede na različne ankete raje aktivno vključujejo (delavnice, praktične predstavitve) kot ženske (predavanja, literarni večeri).

Preživljanje prostega časa v knjižnici

Z aktivnim preživljanjem prostega časa knjižnica na nek način »aktivira« prebivalce lokalne skupnosti in vzpostavlja knjižnični prostor kot tretji prostor druženja in zabave. Zasnova prostora in opreme, ki podpirata idejni načrt, v celoti in še posebej z družinskim kotičkom, vabita družine na obisk v knjižnico. Prijeten, privlačen in premišljeno oblikovan knjižnični prostor predstavlja navdih za igranje in ustvarja dobro ozračje za aktivno preživljanje prostega časa.

Fizični prostor knjižnice kot prostor druženja je še posebej pomemben za mladostnike, ki zavračajo formalne oblike druženja. Pri oblikovanju oddelka za mladostnike (Da bodo še naprej obiskovali knjižnico: Oddelek za mladostnike v MKL, <http://www.mklj.si/o-nas/informacije-javnega-znacaja>) smo se zavedali dejstva, da če mladostniki prenehajo v tem obdobju uporabljati knjižnico, se vanjo verjetno ne bodo vrnili kot odrasli uporabniki.

Pomembno je, da so v knjižnici bolj množično zastopani tudi starejši prebivalci, predvsem z vsebinami, ki so povezane z zgodovino in dediščino Polja, saj je ena od pomembnih nalog knjižnice njena vključitev v ohranjanje in promocijo dediščine lokalnega okolja. Domoznanske vsebine vidimo kot pomemben dejavnik pri spodbujanju družinskega obiska knjižnice in pri medgeneracijskem sodelovanju.

PROSTOR IN OPREMA

Podrobnejši pregled z merami in številom tekočih m polic je v Prilogi 4 PROSTOR IN OPREMA in Prilogi 5 PREGLED POSTAVITVE GRADIVA ZA KNJIŽNICO POLJE

6. 1 Javni del

V javnem delu imajo uporabniki za zadovoljevanje kulturnih, informacijskih, izobraževalnih in socialnih potreb na voljo čim bolj odprt prostor, pregledno postavljeno gradivo, dostop do informacij, tehnično oz. informacijsko opremo, različne dogodke in dejavnosti

Pripombe k že predlagani zasnovi prostora nove knjižnice:

Prostor knjižnice mora biti prijeten za bivanje. Zaželeno je, da zunanje steklene površine ne potekajo od tal do stropa. S tem je omogočena lažja umestitev notranje opreme, boljši izkoristek prostora in več zasebnosti uporabnikom knjižnice. Pregrevanje prostora v poletnem času je manjše, zmanjša se tudi možnost vandalizma.

V prostoru mora biti kljub napeljanemu prezračevanju omogočeno zračenje z odpiranjem oken.

V večnamenski dvorani, ki jo bo Knjižnice Polje souporabljala s ČS Polje, naj bo zaradi večje funkcionalnosti pregrada ali dve pregradi, da je prostor mogoče razdeliti na polovici ali tretjine.

Pridobitev kolesarnice v zadnjem delu knjižnice bi omogočila idealen prostor za dejavnost, ki zahteva nekoliko več izoliranosti od osrednjega dela knjižnice, npr. kreativnico ali kotiček za druženje mladostnikov.

V internem prostoru je treba načrtovati tudi čajno kuhinjo ter s tem povezano napeljavo vodovoda in odtoka, prav tako za kavomat in vodomat v javnem delu knjižnice.

Poleg prostora, namenjenega knjižnici v soseski Polje IV, je zaželena tudi možnost uporabe notranjega atrija za namen knjižnične dejavnosti. V tem primeru se atrij opremi za potrebe knjižnice z opremo, ki je primerna za zunanjo

uporabo v kombinaciji z opremo, ki se pospravi (npr. stolčki, blazine, igrala ipd.) v notranjost (predvideti prostor za shranjevanje).

Za zaposlene je treba zagotoviti parkirna mesta pod knjižnico ali ob njej, eno parkirno mesto mora biti rezervirano za dostavo gradiva, omogočeno naj bo tudi parkiranje koles.

Ob prenovi Knjižnice Polje načrtujemo za uporabnike naslednje novosti:

- novo postavitve gradiva za otroke
- multimedijško postavitve gradiva
- kotichek za starše
- 2 knjigomata (eden za vračanje in drugi za izposojanje gradiva) in RFID sistem za varovanje gradiva in podporo procesom upravljanja z gradivom
- oblikovanje posebnega oddelka za mladostnike
- kreativnico
- uporaba atrija za knjižnično dejavnost oziroma knjižnične prireditve na prostem

Postavitve gradiva

Zaloga gradiva Knjižnice Polje šteje (1. 1. 2015) 53.295 enot, od tega 49.004 enot knjižnega gradiva, 3217 enot avdio-video gradiva ter 1073 enot serijskih publikacij.

Gradivo je postavljeno v prostem pristopu in delno v skladišču. V prostem pristopu je razdeljeno po:

- namenu: za otroke, ki še niso samostojni bralci, za mladostnike ter za odrasle,
- vsebini: leposlovje in stroka,
- medijih: tiskano, avdio, video gradivo,
- statusu: izposoja na dom in referenčna zbirka.

Postavitve gradiva za predšolske in šolske otroke, ki še niso povsem samostojni bralci, ter mladostnike, ki berejo samostojno, bo v dveh ločenih oddelkih sledila novo uveljavljeni postavitvi gradiva za mlade bralce, to je postavitvi po vsebinskih sklopih in oblikovnem vidiku. Gradivo bo opremljeno s piktogrami.

Strokovno gradivo za otroke in mladostnike bo postavljeno skupaj po skupinah UDK.

Periodika za otroke in mladostnike bo postavljena na oddelku za otroke in v kotichek za mladostnike.

Avdio – video gradivo za otroke bo postavljeno v mediateki na oddelku za otroke. Za mladostnike in odrasle bo gradivo postavljeno v skupni mediateki in bo urejeno po zvrsteh. Manjši del novejšega avdio –video gradiva bo razstavljen tudi v kotichek za mladostnike.

Poučno neknjižno gradivo bo postavljeno h knjižnemu gradivu na oddelkih stroke (multimedijška postavitve).

Postavitve bo označena z novo signalizacijo in usmerjevalnimi tablamami, usklajenimi s CGP Mestne knjižnice Ljubljana.

Kotichek za starše (4m²)

Ob oddelku za otroke bomo oblikovali tudi udoben kotichek za starše z gradivom na tematiko starševstva, nege in vzgoje, za to potrebujemo 2 m polic, udobna stola in mizico.

Izposoja in vračanje gradiva (20+5 m²)

Za izposojanje in vračanje gradiva ter informacije načrtujemo funkcionalno oblikovan centralni pult z dvema sedežema in eno delovno postajo za vpis, plačila in informacije. Pult naj bo ustrezno umeščen v prostor in opremljen z vso potrebno tehnično infrastrukturo. Imeti mora prostor za shranjevanje pisarniškega materiala in enega vozička za gradivo. Umestitev pulta naj omogoča pogled v vse dele knjižnice in prehod v prostor z obeh strani pulta.

V bližini izposojevalnega pulta naj bodo police (5m) za rezervirano gradivo, ki ga uporabniki samostojno prevzemajo. Upoštevati je treba možnost, da bo na pultu ali v njegovi bližini knjigomat za izposojanje gradiva

Knjigomata in RFID sistem za varovanje gradiva in podporo procesom upravljanja z gradivom (6 m²)

Ob uvedbi RFID sistema bomo uporabnikom omogočili izposajo in vračanje gradiva izključno s pomočjo knjigomata oz. dveh knjigomatov.

Ob možnosti, da je en knjigomat za vračanje gradiva umeščen tako, da delno sega v interni prostor in delno na ulico (ali pa v vetrolov, ki je javno dostopen tudi izven odpiralnega časa knjižnice) in ima poleg prostor za manipulacijo z vrnjenim gradivom, lahko imamo v javnem delu knjižnice le knjigomat za izposajo (v bližini informacijskega pulta). V tem primeru je izposojevalno informacijski pult lahko manjši.

Še boljša varianta je knjigomat za vračanje ob vhodu v knjižnico, umeščen tako, da se vrača lahko tako zunaj kot znotraj knjižnice – torej obojestranski knjigomat za vračanje.

V primeru, da zunanje knjigomata ni, je knjigomat, ki omogoča tako vračanje kot izposajo, lociran v prostoru knjižnice, stoji samostojno in potrebujemo zanj več prostora zaradi manipulacije z vrnjenim gradivom.

Ob knjigomatu za vračanje, bodisi v internem bodisi v javnem delu, potrebujemo 2 vozička za odlaganje vrnjenega gradiva, ki bosta istočasno služila tudi za razvoz gradiva po oddelkih knjižnice, in manjšo košaro za vrnjeno gradivo, ki je že rezervirano za nadaljnjo izposajo.

Čitalniška raba gradiva

Gradivo, ki ga uporabniki uporabljajo samo v knjižnici, sestavljajo referenčna zbirka in periodika (zadnje številke, starejše številke se izposojajo tudi na dom).

Čitalnica (15 m²)

Za pregledovanje čitalniškega gradiva so predvidena čitalniška mesta na oddelku za odrasle in na oddelkih za otroke in mladostnike.

Periodika za otroke in mladostnike bo postavljena na teh dveh oddelkih.

Mediateki (10+10 m²)

V mediatekah na oddelku za odrasle ter na oddelku za otroke bodo uporabnikom na voljo glasba in filmi na različnih nosilcih, označenih po vrsteh. Poučno neknjižno gradivo bo postavljeno h knjižnemu gradivu na oddelkih stroke. Mediateka na oddelku za odrasle naj bo blizu oddelka za mladostnike, saj si ta ciljna skupina izposoja tudi filme za odrasle.

Zaščita gradiva:

Knjižnica mora svoje gradivo učinkovito zaščititi pred poškodbami in krajo. Za to uporablja varnostni sistem (varnostna vrata za nadzor nad iznosom gradiva iz knjižnice) in video nadzor. Poleg nadzora nad glavnim vhodom v knjižnico je treba vzpostaviti tudi nadzor izhoda v atrij in izhoda iz večnamenskega prostora.

V knjižnici načrtujemo uvedbo RFID sistema za varovanje gradiva in podporo procesom upravljanja z gradivom. (Priloga 3: RFID)

Posredovanje informacij

Za posredovanje informacij bodo na voljo info terminali, razporejeni po vseh uporabniških prostorih, osrednji pult z dvema delovnima mestoma, eno delovno mesto informatorja na oddelku za otroke in eno na oddelku stroke za odrasle. Prek velikega LCD zaslona bo knjižnica obveščala obiskovalce o novostih in prireditvah, obveščanju bodo služili tudi mobilni in stenski panoji.

Knjižnična dejavnost

Prostori za izvajanje knjižnične dejavnosti bodo omogočali, da v knjižnici hkrati poteka več dejavnosti, tako da izvedba ni vezana le na čas po zaprtju knjižnice.

Večje razstave, delavnice, predavanja in srečanja bomo organizirali v večnamenskem prostoru in kreativnici.

Oddenek za otroke (75 m²)

Na oddelku za otroke je gradivo postavljeno po vsebinskih sklopih in oblikovnem vidiku. To med drugim pomeni, da so slikanice postavljene posebej in ne na klasičnih knjižnih regalih. Zaradi večjih formatov in lažje dostopnosti za najmlajše so za tako postavitev najprimernejša korita (opis v Prilogi 5 Pregled postavitev gradiva za Knjižnico Polje). Drugačno postavitev zahtevajo tudi igroknjige. Poleg regala za periodiko za 10 naslovov ter otroške mediateke naj bo v tem delu knjižnice tudi domiselno pohištvo, primerno za najmlajše, in mizica z 8 stoli.

Na Oddelku za otroke je tudi delovna postaja za informatorja.

Pravljíčna soba in igralnica (25 m²)

Fleksibilno in privlačno zasnovan prostor ki služi tudi kot igralnica in omogoča hrambo iger in igrač, dovolj prostora za varno igro na tleh ter prostor za garderobo. Prostora mora biti dovolj za obisk do 30 otrok.

Soba služi tudi kot večnamenski prostor za otroke, npr. za ustvarjalne aktivnosti po poslušanju pravljíc. V ta namen naj bo v njej shranjena tudi sestavljiva miza s stoli, ki se uporablja po potrebi.

Kotiček za mladostnike (20 m²)

Za otroke in za mladostnike bosta oblikovana ločena prostora. Ker želimo, da postane in ostane knjižnica za mladostnike zanimiva tudi, ko prerasejo obdobje otroštva (Priloga 2: Oddelek za mladostnike v MKL), naj bo del prostora za mladostnike bo namenjen tudi udobnemu druženju. To naj omogoča kotiček ali otok za sedenje, zanimiv regal za posebej izbrano in vabljivo postavljeno gradivo (knjige, revije, filmi), in brezžični dostop do interneta ter bližina izhoda v atrij in kreativnice.

E-točka (10 m²)

Točko želimo načrtovati tako, da bo prostor ali del prostora s pomočjo pregrade lahko služil tudi kot manjša fleksibilna računalniška učilnica in da bo v njem možno tudi izvajanje mentorstva Točke vseživljenjskega učenja. Potrebujemo računalniške postaje za uporabnike ter možnost brezžičnega dostopa za delo z lastnimi prenosnimi računalniki. V bližini naj bo tiskalnik ali printbox. Računalniške mize naj bodo oblikovane tako, da se jih lahko obrne v različne smeri ali prestavlja po prostoru (za individualno uporabo) ali pa se jih razvrsti v skupino, obrnjeno v isto smer, da lahko uporabniki sledijo predavanju.

Kreativnica (25 m²)

Prostor kreativnice v Knjižnici Polje bo namenjen različnim učnim aktivnostim, ki jih bodo izvajali zaposleni, zunanji sodelavci, predvsem pa sami uporabniki in tako vzpostavili prostor medgeneracijskega sodelovanja. Prostor kreativnice mora biti fizično zamejen, fleksibilno opremljen, z zadostno električno in IKT napeljavo ter ustrezno zvočno izolacijo.

Koncept kreativnice je podrobneje opisan v poglavju Aktivno preživljanje prostega časa v knjižnici.

Večnamenski prostor, galerija (120 m²)

Gre za prostor, ki ga knjižnica na sedanji lokaciji najbolj pogreša; dvorano, katere stene lahko služijo tudi kot galerija za umetniške razstave. Namenjen bo izvedbi srečanj, predavanj, ustvarjalnih delavnic, gledanju filmov in poslušanju glasbe, pogovorov s skupinami, tečajev za uporabnike, pripravo priložnostnih razstav ter za interno izobraževanje. Oprema naj bo zato fleksibilna : udobnejši prostor za voditelja in goste prirediteljev, daljša razstavljiva miza s stoli, zložljivi stoli za večje število obiskovalcev ter prostor za hrambo stolov, ko niso v uporabi, projekcijsko platno in nosilec za projektor, možnost ozvočenja in predvajanja glasbe in filmov, uporabe brezžičnega interneta, stenska ali prenosna (lahko elektronska) tabla, mobilne vitrine in panoji, nosilci za obešanje slik... Zaradi možnosti uporabe v vse te namene mora biti prostor vsaj delno zaprt (drsna ali steklena vrata), imeti možnost zatemnitve ter omare na zaklepanje za hrambo pripomočkov.

V soseski Polje IV si bo knjižnica večnamenski prostor delila s ČS Polje. Zaradi večje površine (120 m²) je smiselno, da ima prostor možnost pregraditve na polovici ali tretjine, kar omogoča hkrati več dejavnosti in ob manjših dogodkih boljše počutje. V delu prostora, ki je bližje knjižnici, bi omogočili gledanje filmov za manjše skupine, v ta namen potrebujemo tudi udobnejše sedeže oz. večji kavč.

Predstavitev novosti in razstave knjižničnega gradiva (3m²)

Za predstavitev novosti in razstave gradiva na vseh oddelkih bomo potrebovali posebne panoje, stojala itd. ali možnost predstavitve gradiva na posebnih nosilcih ali poličkah na straneh knjižnih regalov.

Antikvarna prodaja gradiva (3 m²)

Za podarjanje in antikvarno prodajo gradiva bomo potrebovali ustrezen prostor in opremo (npr. vitrina s policami, ki se zaklene).

Sanitarije (20 m²)

Knjižnica uporabnikom in zaposleni, zagotavlja urejene sanitarije, te naj bodo posebej oblikovane tudi za invalide, s previjalno mizo za dojenčke ter opremo za odlaganje garderobe.

Kavomat in vodomat (2 m²)

Za boljše počutje uporabnikov bomo v prostor knjižnice namestili tudi aparat za kavo in vodo, za kar potrebujemo priklon za vodo.

Atrij (200 m²)

Prostor atrija omogoča številne priložnosti za knjižnično dejavnost in druženje v naravi v toplejšem delu leta: ure pravljic za otroke in pravljичne večere za odrasle, pogovore o knjigah, ustvarjalne delavnice, branje gradiva na prostem. Zasnovan naj bo s čim več zelenja ter zunanjega pohištva (klopi, mize, igrala, morda plezalna stena...) in zagotovljeno senco ter delno tlakovan. Iz atrija vodi v knjižnico dvojno vrata, na katerih je treba zagotoviti ustrezno varnostno zaščito pred vlomom in krajo.

Interni del s skladiščem (25 m²)

Interni del knjižnice bo namenjen strokovnemu delu in odmoru knjižničarjev. S fleksibilnostjo opreme in združevanjem delovnih področij in nalog bo dosežen maksimalni izkoristek prostora.

V njem bo:

- 1 delovni prostor za knjižničarje – delovna postaja za opravljanje internega strokovnega dela
- mizica s 4 stoli za interne sestanke.
- priročno skladišče z vsaj 110 m polic – višji regali
- omara za delovne pripomočke in material za delavnice
- garderoba za zaposlene
- prostor (omara) za čistila
- čajna kuhinja, kuhinjski blok - zagotovljena topla voda in odtok

Možno je umestiti mini sortirno enoto (3m²) za avtomatizirano vračanje gradiva (knjigomat) v interni del s skladiščem, v primeru, da bomo imeli enostranski knjigomat za vračanje gradiva, dostopen le z zunanje strani knjižnice.

NOTRANJA OPREMA

Uporabniki in obiskovalci poleg izposoje gradiva uporabljajo vse več različnih storitev in ponudb knjižnice.

Knjižnico uporabljajo samostojno in v njej ostajajo vedno več časa.

To so izhodišča za oblikovanje notranje opreme:

- Funkcionalnost opreme omogoča uporabnikom najlažji dostop do gradiva in storitev, knjižničarjem pa opravljanje rutinskih del.
- Fleksibilnost opreme narekuje različna starost uporabnikov in multimedijška postavitev gradiva.
- Mobilnost opreme določajo večnamenski prostori.
- Preprosta orientacija in jasna označenost – signalizacija vodijo uporabnika k samostojni uporabi knjižnice.
- Zagotovljena mora biti zadostna nosilnost in dobra vpetost knjižnih polic v ogrodje regala, da se zaradi teže gradiva ne povesijo (krajše police vsaj 2,5 cm, metrske police vsaj 3 cm). Stabilnost gradiva na polici je zagotovljena s kovinskimi oporniki.

- Udobnejša oprema vabi uporabnike k daljšemu zadrževanju v knjižnici (sedežni elementi, kavči, klopi, tabureji ipd.).
- Posebna pozornost je namenjena oblikovanju notranje opreme za otroke in mlade (igrivo, barvito).
- Izvajanje številnih dejavnosti in ponudba servisov zahtevata oblikovanje zelo specifične namenske opreme (posebna pozornost prostoru za hranjenje materialov in aparatov v kreativnici).
- Upoštevanje vseh ergonomskih standardov pri opremi za uporabnike in zaposlene.
- Vsa delovna mesta so opremljena z vso ustrezno tehnično opremo, ki jo zahteva določen delovni proces.
- Oblikovanje delovnih mest za knjižničarje zagotavlja smotrno, zdravo in varno delovno mesto, ki ustvarja dobro počutje in zmanjšuje verjetnost napak in poškodb.
- Uporaba ekoloških, estetskih in trpežnih materialov.
- Namestitev zelenih otokov za uporabnikom in zaposlenim prijaznejše okolje.

Instalacije morajo ustrezati mikroklimatskim, ekološkim, gospodarskim in varnostnim parametrom in standardom za javne stavbe.

Za vse napeljave, ki pripadajo knjižnici, je potrebno predvideti lastna merilna mesta.

Funkcionalnost, fleksibilnost in mobilnost opreme narekujejo zadostno število priključkov za telefonske aparate, računalnike in avdio-video naprave.

Želimo si sodobno, funkcionalno in domiselno oblikovan knjižnični prostor, ki bo uporabnike vabil k obisku in tako njim kot zaposlenim omogočal dobro počutje v novem lokalnem središču na območju vzhodne Ljubljane.

Nekaj fotografij iz sodobnih knjižnic:

ODPRTOST

Knjižnica bo poslovala po ustaljenem urniku - od ponedeljka do petka od 8.00 do 19.30, ob sobotah od 8.00 do 13.00; skupaj tedensko 62, 5 h.

V poletnem delovnem času bo poslovala po poletnem urniku, ob sobotah pa bo zaprta.

ZAPOSLENI

V sedanji Knjižnici Polje so zaposleni 2 bibliotekarja in 2 višji knjižničarki ter knjižničar s polovičnim delovnim časom. Zaradi velikosti prostora, ki bo več kot dvakrat večji od sedanjega in predvidenih novih storitev, bomo potrebovali dve novi zaposlitvi (bibliotekar VII/2 ali VII/1 in knjižničar V).

ZAKLJUČEK

V obstoječem prostoru in z zastarelo opremo Knjižnica Polje ne more več v polni meri zadovoljevati potreb svojih uporabnikov.

Na novi lokaciji bo Knjižnica Polje še naprej prostor učenja, ki ponuja neformalno izobraževanje in priložnostno učenje. Spodbujala bo informacijsko pismenosti za vse starostne in socialne skupine. Postala bo prostor doživetij in izkušenj, ki posreduje kulturo prek različnih medijev in prireditev. Kot tretji prostor bo prostor srečevanja, ki zagotavlja vključenost uporabnikov. Na novi lokaciji in z novimi storitvami bo Knjižnica Polje zagotovo uspešno krepila tudi samo lokalno skupnost.

Pripravili:
 Simona Resman
 Marjetica Škrlec
 Marija Kalan
 Marijan Špoljar
 Miha Žitko
 Jelka Gazvoda